

A scenic view of Paris, France, featuring the Eiffel Tower in the background, a row of trees with yellow and green foliage in the middle ground, and a stone bridge over a river in the foreground. The sky is a pale, hazy blue.

*Mária
Dopjerová
Danthine*

*Parížske
momenty*

Mária Dopjerová Danthine

Parížske momenty

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Vajnorská 128, 831 04 Bratislava 3
E-mail: slovenskyspisovatel@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Zodpovedná redaktorka Alena Brunnerová
Tlač Kasico, a. s., Bratislava

*Autorkou fotografií na predsádkach je Alejandra Cives.
Za súhlas s ich použitím ďakujeme.*

Copyright © Mária Dopjerová Danthine 2016
Cover Design © Peter Brunovský 2016
Cover Photo © Shutterstock.com/ilolab
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2016

ISBN 978-80-220-1959-0

Venujem Pařížu

NA ÚVOD

Lutécia (z latinského názvu Lutetia), z ktorej sa stal Paríž, si žije svojím životom celé stáročia. Je to mesto, na ktorého poznanie jeden ľudský život nestačí. Chodí sa sem kvôli jednému posedeniu pri káve, pohľadu na katedrálu Notre-Dame či kvôli jedinej prechádzke pod platanmi popri bukinistoch na nábrežiach Seiny.

Tí, čo tu žijú, stav naplnenosti nedosiahnu ani každodenným prežívaním parížskej atmosféry, nikdy jej nie je dosť, pretože človek túži reprodukovať efemérne chvíle radosti, a aj tak sú zakaždým iné.

Tým, čo do Paríža prichádzajú, niekedy stačí jeden moment, minúta, pár sekúnd, a chvíľa zostane v pamäti na celý život, človek si ju nesie so sebou ako tajomnú skrinku. Keď je mu ťažko, otvorí ju, nadýchne sa a potom tak trochu aj vďaka tejto spomienke dokáže ísť ďalej. Vďaka niekoľkým parížskym dňom, hodinám, minútam sa usmeje a cíti, že parížsky zážitok môže vykompenzovať veľa neľahkých chvíľ.

Paríž stačí zažiť jeden jediný raz a celý život sa k nám bude vracieť.

Momenty, ktoré mesto ponúka, ktoré mu berieme, pretože nám ich štedro dáva. Momenty, po ktoré si chodíme do kina, zažijeme v Paríži na ulici, v kaviarňach, na pracovisku, medzi ľuďmi, pri fontáne na place Saint-Sulpice, na zelenej stoličke v Tuilerijskej záhrade.

Moment. Konkrétny čas a miesto. To miesto sa v našich očiach zmenilo vďaka momentu, chvíľke, ktorú sme tu zažili. Niekde niekým vypovedané slová miesto ozvláštnili, ticho, ktoré prinieslo svoje posolstvo niekde v Paríži.

Budeme hovoriť o chvíľach, miestach, ľuďoch, slovách.
V Paríži. Pretože Paríž je nekonečný.

Nevieme sa pozerat', treba ísť pomaly, takmer hlúpo, treba zaznamenať to, čo je takmer bezvýznamné. (Georges Perec)

PARÍŽ KRVÁCA

Ranu dostal do miesta, ktoré krváca a bolí najviac. Do svojej podstaty, do atmosféry, ktorú obdivuje celý svet, do mnohokultúrnosti, mnohoľudskosti, slobody, do piatkového večera, keď sa mladí stretávajú v uliciach, na vyhrievaných terasách, keď sa zabávajú v koncertných sieňach, kaviarňach, baroch a reštauráciách, pri pohári piva, s fľašou vína, cigaretou v ruke. Vo chvíli, keď je radosť zo života najintenzívnejšia.

Keď sa moment rozplynie, často až vtedy si uvedomíme, aký bol vzácny.

Bary a kaviarne mnohých parížskych štvrtí sú pokračovaním malých bytov, garsónok, podkrovných izieb. Ľudia v bytoch prespávajú, ale žijú vonku. Mladí Parížania takmer každý deň večerajú v reštauráciách, s priateľmi sa stretávajú častejšie v baroch a kaviarňach ako doma.

Tragický novembrový piatok dal pulzu, energii a šarmu Paríža príchut' krvi, do každého kroku, pohľadu vniesol strach. Strach z toho, že je možné všetko, že každá cesta metrom, športový zápas, koncert či večer na terase reštaurácie môže byť posledným. „Neurobili kasárne,“ povedal muž, ktorý dostal guľku do stehna počas masakry v koncertnej sále klubu Bataclan.

Pri pohľade na každú väčšiu batožinu v metre sa cestujúci opäť budú na seba vystrašene pozerat', budeme chodiť okolo pripravených zbraní francúzskej armády, na každom kroku sa budeme legitimovať, na každý hlasnejší zvuk reagovať búšením srdca.

Na znovunadobudnutie odvahy bude treba istý čas. Aby

každý návrh zásť si po práci na drink či do kina nesprevádzalo váhanie. Aby sa ľudia nebáli žiť.

Natlačení v metre, všetci máme v očiach strach. Je desivé vidieť, že napriek parížskej rôznorodosti všetci do jedného myslia na to isté. Vodiči metra vysvetľujú každé zabrzdzenie v tuneli, každé dlhšie státie na zastávke.

Za rannými pozdravmi v práci nesmelá otázka, či sú všetci blízki v poriadku. Sme radi, že sa vidíme, že každý je na svojom mieste.

Prichádzajú maily od spolupracovníkov z celého sveta. Volá mi kolegyňa z Holandska, rozprávame sa, prehltajúc slzy, odrazu sme si so vzdialenými kolegami tak ľudsky blízki. Počas minúty ticha všetci stoja pri oknách, dolu pod nami sa trasia lístie osiek lemujúcich chodník.

Manžel s deťmi ma večer čakajú pri aute pred školou, najmenší syn mi uteká oproti, väčšími než inokedy sa tešíme, že sme sa stretli. V aute jeden cez druhého – písomka zo zemepisu bola ťažká, jednu otázku nestihla dopísať, z francúzštiny má dobrý pocit, zapálili veľmi veľa sviečok, pani učiteľka povedala, že tí teroristi boli potrestaní, pretože po tom, ako zabili veľmi veľa ľudí, aj oni sa zabili. To bol ich trest, povie najmenší syn. Najstaršia opakuje, čo povedal pán riaditeľ v príhovore – že život je dar a treba ho žiť a že rodičia musia premôcť strach, aby nebránili svojim deťom naplno vychutnávať život.

Šošovicový prívarok, vajíčka natvrdo, šunka. Príprava s dcérou na písomku z angličtiny, čítanie z čítanky s najmenším, úloha z občianskej náuky so stredným. Tlak v hlave. Smútok, momentálne nevstrebateľný, zároveň nevyhnutnosť ísť ďalej, pomôcť Parížu, aby sa pozviechal vo svojej hrdosti a kráse. Každý z nás musí prispieť svojím dielom k tomu, aby Saint-

-Denis bola štvrtou baziliky s mramorovými hrobkami kráľov, a nie štvrtou teroristických bytov.

Ne pas faire de quartier – doslovne „neurobiť kasárne“ – znamená nemať zľutovania, nikoho nešetriť.

Kedysi boli kasárne miesta, kde bolo vojsko v bezpečí a vojaci si mohli oddýchnuť. Neskôr slovo *quartier* označovalo rozhodnutie, či zajatcov nechať nažive. A tak sa začali používať výrazy *faire quartier* (urobiť kasárne) alebo *ne pas faire de quartier* (neurobiť kasárne), podľa rozhodnutia o zajatcovi. Od 17. storočia sa používa len záporný tvar „neurobiť kasárne“, čo značí, že ktosi je nemilosrdný, netolerantný, nemá zľutovania.

PEČENÉ GAŠTANY

Niekoľkokrát do roka si dovoľím malý luxus. Zoberiem si v práci pol dňa voľna na Paríž. Na prechádzky, na potulky mestom, postávanie pred výkladmi. Občas si niečo kúpim, polhodinu strávim prezeraním starých pohľadníc pri stanici metra Châtelet, zájdem na dobrú kávu, doprajem si samotu, ticho, postojím na mostoch nad Seinou, vychutnám si malý citrónový veterník *chou à la crème* u Odette v Latinskej štvrti na rue Galande. Nikto sa ma na nič nepýta, nič neriešim.

Keď na obed vyjdem z práce, poldňové voľno v Paríži vo mne vyvolá rovnaký pocit, ako keď viete, že chcete ísť niekam na dovolenku, viete, že ak sa nestane nejaká nečakaná katastrofa, niekam pôjdete, len ešte nevíete kam. Ste vo fáze hľadania, v mysli lietate od jednej destinácie k druhej, skáčete po svojich snoch ako kamzík.

V metre rozmýšľam nad piatimi hodinami, ktoré mám k dispozícii, predtým ako pôjdem do školy po deti. Možností je tisíc. Očami prechádzam zoznam zastávok, kde by som mohla vystúpiť. Vianočné trhy na Champs-Élysées hneď zavrhnem. Do Luxemburskej záhrady k Medicejskej fontáne? Na nábrežia Seiny a na Ostrov sv. Ľudovíta? Pôjdem si pozrieť výklady galérií na nábrežiach Seiny? Pôjdem do štvrte Marais? Nie, pôjdem na výstavu do Galerie Nationale du Jeu de Paume a potom si sadnem k jazierku v Tuilerijskej záhrade s rozčítanou knihou, ktorú nosím v taške. *Brucho Paríža* od Zolu. Pôjdem k Picassovmu múzeu do Café Royal na kapučíno alebo na palacinku s lekvárom pri divadle Odéon, do starého kníhkupectva v Passage des Panoramas, ku Katedrále sv. Sul-

pícia alebo si pôjdem pozrieť sviatočné výklady obchodného domu Le Printemps.

Pôjdem, pôjdem hocikam, na všetky miesta, čo mi v tej chvíli zídu na um.

Bezhraničná voľnosť výberu a sloboda trvá niekoľko zastávok metra. Châtelet? Pyramides? Madeleine? Vystúpim na Châtelet, tam sa môžem rozhodnúť, či zamierim do štvrte Marais, na výstavu v Beaubourgu či k butikom v nákupnom centre Forum des Halles, alebo prejdem pešo k Seine a potom na boulevard Saint-Michel.

Z metra sa vynorím na mieste „brucha Paríža“, pošlem zo pár esemesiek pri obchode s pohľadnicami, obchádzajú ma robotníci v oranžových vetrovkách, aby som nezavadzala, premiestňujem sa o niekoľko krokov ďalej, skončím smartfónovú komunikáciu, prechádzam okolo starej fontány na place du Châtelet, okolo fastfoodov s hotdogmi a kebabmi, cez rušnú rue de Rivoli, zabočím k Veži sv. Jakuba, pokračujem k Parížskej radnici, zastanem, pozorujem charitatívnu akciu s názvom Naučme sa dávať, obchádzam radnicu, sledujem ruch pred obchodným domom BHV, prejdem k Seine, k bukinistom, prelistujem zo dve knihy a s úsmevom, ospravedlnením, lebo som nič nekúpila, zamierim k mostu Pont Marie. Prechádzam na opačný breh Seiny po moste gýčovo ovešanom zámkami lásky, okolo fotografujúcich sa čínskych novomanželov, odmietam ponuku, aby som si kúpila zámku, necítim potrebu zamykať svoju lásku. V úzkej kl'ukatej uličke Galande číslo 46 zastanem pred výkladom africkej galérie s názvom Galerie du Scorpion, neviem odpútať pohľad od trojice drobných čiernych sliepočiek s dlhými krkami, posiatych bielymi bodkami. Kvôli týmto čudesným pekným vtákom potlačím dvere a vojdem dnu. Dve krásne mladé ženy s hladkou čokoládovou pletou a vlasmi, ktoré im tíško závidím, ma s úsmevom víta-

jú. Pohnem sa k sliepočkám, neviem sa na ne vynadávať. Jedna zo žien ich všelijako posúva a zároveň mi vysvetľuje, že sú zo sušeného ovocia. „Pozrite, teraz sa tie vtáky hádajú, ľudia v Afrike ich všelijako ukladajú a rozprávajú pri tom príbehy.“

Hanbím sa, že ten druh ovocia nepoznám, ale zvedavosť je silnejšia, a tak sa naň pýtam.

Je to vraj ovocie podobné figám. Nevieam, či budú tie vtáky pre mňa, alebo ich darujem, no musí to byť niekto, kto pochopí krásu a krehkosť toho, že sú zo sušeného ovocia podobného figám a že im treba meniť polohu a rozprávať pritom príbehy.

So zabaleným pokladom – tromi drobnými čiernymi sliepočkami – sa o niekoľko metrov ďalej na rue Galande ocitnem pred predajňou Odette s farebnými miniveterníkmi. Vyberiem si citrónový a hneď na prechode v Latinskej štvrti si uvedomím, že som si dobre vybrala. Na Saint-Michel v Benettone si kúpim tmavomodré vlnené šaty ku keramickému šperku, ktorý som si pred pár dňami vybrala v Táninom byte pri mramorovom kozube, pod vysokým stropom zdobeným štukatúrami.

Uvedomím si, že sa začína stmievať a že dnes som vlastne mala v pláne ísť k Medicejskej fontáne v Luxemburskej záhrade.

Zrýchlim krok, idem takmer poklusom.

Pred hlavným vchodom do Luxemburskej záhrady pozriem na hodinky, je pol piatej, zastaví ma vôňa pečených gaštanov.

Parížske parky sa zatvárajú na súmraku, pretože noc svedkov nepotrebuje. Zostáva mi pätnásť minút na Medicejskú fontánu. Pani pri piecke s pečenými gaštanmi mi porciu servíruje starým plechovým hrnčekom, obsah nasýpa do papierového vrecúška. Usmeje sa, vraj mám ešte pár minút, aby som ich stihla zjesť v záhrade. Prichádzam k fontáne, ktorá je pre mňa stelesneným pohyblivým sviatkom – zakaždým je iná. V túto chvíľu, o pol piatej v piatok 28. novembra 2014, na jej

mäkkej vlniacej sa hladine hnedej farby, ktorá postupne splýva so súmrakom, plávajú zlaté listy. Každým krokom bližšie k fontáne sa hladina mení na súvislú zlatú pokrývku, na ktorej sa hýbu odrazy kmeňov a konárov.

Fontáne dominuje hrôzostrašný bronzový obor Polyfemos vo chvíli, keď prekvapil mramorových milencov Akida a Galateiu.

Staršia pani s vnukom, obaja v tmavomodrých vlnených kabátoch a s hrubými šálmi, pani s béžovým a trojročný chlapec s veselým pásikavým, pozorujú kačice. Mathieu, koľko je tých kačíc? *Un, deux, trois.*

Hvízdanie píšťalky sa ozýva celou záhradou, pokyn na odchod z parku. Ľudia nereagujú. Žena na kovovej stoličke ďalej kreslí, mladík zadumane hľadí na hladinu, Mathieu ráta tri kačice. Zvuk píšťalky sa približuje spolu s pokrikom: „Park sa bude zatvárať, *mesdames, messieurs!*“

Starší pán sa zdvihne zo stoličky a prv než sa pohľadom rozlúči s fontánou a listami plaviacimi sa na jej hladine, mobilom si výjav odfoťí. Vymeníme si úsmev, povieme si ním, že je to nezvyčajne krásne.

Píšťalka vyženie z Luxemburskej záhrady aj mňa. Pred vysokým kovovým plotom leží na kraji cesty pani v bezvedomí. Na rukách má veľké prstene, jej čierne šaty sú rozložené na asfalte, záchranár sa jej snaží odmerať pulz, zapisujú si telefónne čísla svedkov. Aj takto sa môže skončiť prechádzka v Luxemburskej záhrade.

Dnes som si zobrala pol dňa dovolenky, aby som za pätnásť minút zjedla pečené gaštany pri Medicejskej fontáne.

Cez gaštany ide láska. Môj muž mi ani prvé roky, keď sa hovorí, že láska je najintenzívnejšia, nenosil kvety. Na rande mi nosil avokádo a ázijské ovocie liči a na parížskych uliciach mi kupoval pečené gaštany.

BRÉMSKI MUZIKANTI NA BOULEVARD DE GRENELLE

V piatok večer vo sviatočnej nálade pred víkendom, s predstavou dvojdňovej slobody takmer prebehnem okolo L'Atome Café, okolo žobráka sediaceho na zemi a s bázňou sa zastavím pred predajňou chleba a pečiva Poilâne. Pohľad do výkladu je rozprávka, vojsť dovnútra sviatok. Taký ako Vianoce. Máte chuť zastaviť čas, pokaziť hodiny na celom svete alebo aspoň v celom Paríži, nech sa nič nemení, nech sa stále dívate na desiatky sušienok zavesených na tenkých nitiach vo vysvietenom výklade, keď sa už boulevard de Grenelle ponára do tmy.

V ten januárový piatkový večer váham medzi trojkráľovým koláčom *galette des rois* z lístkového cesta a s mandľovou plnkou a medzi pudingovou tortou *flan*. Predavačky sa na mňa dívajú s očakávaním, a tak si zahundrem popod nos: Viete, ja sa rozhodujem. Pohľadom aj rukami hladím škatuľky s kekšíkmi v tvare lyžičiek, takými, ktoré si namáčate do horúceho čaju alebo kakaa a máte z toho ohromnú chuť v ústach aj náladu. Dívam sa do výkladu na pecne chleba s nápisom *bonne année*, šťastný nový rok, na malé pecníky s rozličnými krstnými menami, na zlatisté okrúhle *galettes*, na ktorých trónia papierové kráľovské koruny. V pohľadoch dvoch predavačiek v bielych naškrobených čepcoch zaregistrujem netrpezlivosť, preto s ťažkým srdcom urobím rozhodnutie, prosím si celú pudingovú tortu *flan* a pol nakrájaného chleba Poilâne. Položím si tašku na starú drevenú lavičku, ktorú majú pri pulte s pokladnicou práve na odloženie tašky pri hľadaní peňaženky. Predlžujem chvíľu platenia, PIN kód na mašinke vyťukávam čo najpomalšie, teším sa, že platba na prvý raz neprešla, dívam sa do tváre ružovolicej predavačky s jasnočerveným

rúžom na perách, obdivujem husté živé ihličie, zavesené nad jej hlavou, ozdobené množstvom sušienok na nitkách. Všimnem si, že zvyčajné vianočné tvary sušienok – jelene a hviezdičky – tento rok vystriedali zvieratká, brémski muzikanti, ktorí sa do Brém nikdy nedostali. Možno preto, že sa rozhodli zostať v parížskej pekárni. Žasnem nad tým, že vidím somárka, kohúta, psa a mačku v sušienkovej verzii. Predavačky sa pýtam, kde sa vzal motív brémskych muzikantov, a ona mi pyšne odpovedá, že im to napadlo, takisto ako im minulý rok zišli na um iné tvary, lyžičky a vidličky. Dodá, že ten istý motív použili aj na porcelánové figurky do trojkráľových koláčov, a hneď mi ukazuje súpravu drobných zvieratiek z bieleho porcelánu.

Francúzska devíza, jednoduchosť a kvalita – croissanty, sušienky a chlieb. Napokon platba prešla a ja odchádzam so škatuľou s pudingovou tortou a s vreckom nakrájaného chleba Poilâne. V metre držím na kolenách kabelu s vôňou ešte teplej traslavej pudingovej torty a čerstvého chleba. Mám pocit, že mi všetci spolucestujúci závidia tú vôňu, veľkosť škatule i tajomnosť hnedého papierového vrecka. A to ešte nevedia, že večer bude na torte päť sviečok, môj najmladší syn bude fúkať a kričať, že fúka len on sám, a magické sviečky sa budú samy zapalovať. A budeme spievať „*joyeux anniversaire, Michel*“ a môj muž mi pošepká do ucha, že s tou pudingovou tortou to bol veľmi dobrý nápad.

Od roku 1932 pekáraň Poilâne zachováva to najlepšie z minulosti a spája to s prítomnosťou.

Pekári pečú chlieb v tradičných peciach, vykurovaných drevom, teplo v nich je suchšie ako teplo v elektrických peciach a umožňuje, aby sa chlieb dobre prepiekol aj vnútri.

V 19. storočí sa čertovi hovorilo aj *le boulanger*, pekár, ich

spoločným menovateľom boli plamene rozhorúčenej pece – s tým rozdielom, že pekár do nej dával chlieb a čert vinníkov.

Pekári z pekárne Poilâne sú anjeli a denne majú *du pain sur la planche* v pravom zmysle slova (chlieb na doske) aj v prenesenom význame (plné ruky práce).

NAZVEM HO ARTÚR

Na piatkový obed v 15. parížskom obvode nemôžem prísť s prázdnyimi rukami. A hoci, ako spieva Georges Brassens, *les fleurs sont périssables*, kvety vädnú, vstupujem do kvetinárstva s majiteľom, predavačom a odborníkom na kvety v jednej osobe, ktorý má nápadne potetované ruky a prehnane živo gestikuluje. Pýta sa ma, na akú udalosť kyticu potrebujem, koľko by mala stáť a čo sa páči osobe, ktorej ju chcem darovať. Zhodneme sa na jarnej kytici – skombinuje fialovú s bielou, frézie s veternicami a bielymi ružami. Dal som vám tam aj mäta, vraví, jej vôňa sa hodí ku kvetom. Odrazu zdvihne hlavu od kytice, zatvári sa pobúrene a zakričí: „Nazvem ho Artúr!“ Pred jeho obchodom postávajú dvaja tuláci s plechovkami piva v rukách. Florista ich s krikom zaháňa nezrozumiteľným jazykom, zachytím čosi ako „heš“, ibaže oveľa neslušnejšie. Vracia sa ku mne a k mojej jarnej kytici, ale výraz tváre sa mu nedarí rýchlo zmeniť, frfle, že už má tých bezdomovcov plné zuby. Sme pri Eiffelovke, na mieste, kam chodí veľa turistov, a oni mi tu ničia obchod, minule mi jeden napitý div že nepadol do kvetináčov pred vchodom, keby sa ich dotkol, tak ho asi nakopem. Pre prípad, že by mi to nebolo dosť jasné, nohou mi naznačuje, ako by ho kopol. Niekedy sú tu aj desiati, ponevieraajú sa mi pred obchodom, smrdia alkoholom, policajti nad nimi privieraajú oči. Nevedia, čo s nimi, keď aj nejakého vagabunda zatknú, v ten istý deň ho pustia. Lezie mi to na nervy.

V duchu mu oponujem, no svojím mlčaním mu vlastne zbabelo dávam za pravdu. Pretože chcem odísť z kvetinárstva s fialovo-bielou jarnou kyticou. Zrejme by som takisto mlča-

la, keby som počúvala verziu žobráka s plechovkou piva v ruke, že nič nerobil, nekričal, nekradol, nedotýkal sa tovaru, len stál s pivom pred kvetinárstvom, keď naňho vyskočil potetovaný predavač a odohnal ho ako prašivého psa. Akurát jeho by som asi vedela pochopiť.

A tak sa žobráci posunuli o pár metrov ďalej, pred pekáraň, odkiaľ ich podľa všetkého takisto o pár minút odoženie predavačka v bielom čepci a zástere.

Paríž má najviac kvetinárstiev vo Francúzsku a pravdepodobne aj na svete. Hrachor, veternice, pivónie, orgován, ruže Pierre de Ronsard v kvetinárstve, do ktorého sa už nevrátim, lebo som bola zbabelá a potetovanému predavačovi som nepovedala, že keď pred jeho obchodom nepostávajú tuláci s plechovkami v ruke, nie je o nič lepší, ako keď tam sú. Pretože Paríž má nielen veľa kvetinárstiev, ale aj tulákov a žobrákov.

Se faire appeler Arthur – doslovne „dať sa nazvať Artúrom“ – je francúzske ustálené spojenie s významom niekomu poriadne vynadať.

Prečo práve Arthur? Počas okupácie Francúzska za druhej svetovej vojny Nemci požadovali, aby obyvatelia Paríža večer zhasli svetlá a sťažili tak letectvu bombardovanie mesta. Večierka bola stanovená na ôsmu hodinu. Niektorí Francúzi príkaz nerešpektovali, a tak strážcovia chodili po uliciach a kričali: „Acht Uhr!“ *Acht Uhr* sa časom zmenilo na *Arthur* a stalo sa synonymom pokarhania, vyhrešenia, vynadania.

ÚTRŽKY Z METRA

Patrí ku každému parížskemu dňu. Sme jeho súčasťou. Niekto v ňom trávi denne hodinu, iný zas tri hodiny, čo znamená, že za týždeň prežije v útrobach metra pätnásť hodín.

Ráno je metro väčšinou tiché, ľudia ešte v sebe nemajú rannú kávu, tá ich čaká až v práci, potrebujú si prečítať najnovšie správy, sú zahĺbení do seba, nachádzajú sa na tej krehkej hranici, keď naša myseľ prechádza zo súkromia do pracovnej sféry.

V tomto tichu pôsobí rušivo, ak niekto energicky a poriadne nahlas konverzuje. Z myšlienok na rozhovory s deťmi pri raňajkách, do ktorých sa mi začína vkrádať predstava šesťdesiatich nových pracovných mailov, ma vytrháva razantná lekcija zemepisu. Mladé dievča zasvätené vysvetľuje kamarátke, že Viedeň je pekná, ale je skôr pre starých, Budapešť – chudobné štvrte, sklamanie po Berlíne, *bof*, nič špeciálne. *Mimi*, chutné, ale nič viac. K Benátkam niet čo dodať, Benátky slečna zbožňuje, Florencia *trop mignon*, príliš milé, toľko vecí. Barcelona, Madrid, to už radšej Madrid, po piatej poobede má sviatočnú atmosféru. V Barcelone atmosféra nie je, príliš veľa Francúzov a prístav to celé kazí.

Žobráčka v metre sa pýta, či niekto nemá päťstoeurovú bankovku navyše, teraz cez sviatky by sa jej zišla. Alebo lístok do reštaurácie. Tiež nám povie, nech si cez sviatky dávaime pozor na pečeň a na zlodejov. Afričanka vedľa mňa zaševelí, chudera, veď nevie, čo rozpráva. „*Madame, madame*, tu máte,“ načahuje sa za ňou s mincami v hrsti. Žobráčka ďakuje a pani vedľa mňa jej povie „k vašim službám, pani“.

Žobráčka vyhlási, že nie je robot, ale zvieratko, ktoré žije

vonku, a že ak konáme dobro s peniazmi iných, tak sa to neráta.

Linka metra RER C pretína turistické atrakcie Paríža – Eiffelovku, Musée d'Orsay, Invalidovňu, až do Versailles zavezie turistov s ruksakmi, väčšinou obutých v masívnych teniskách, akoby sa chystali zabehnúť maratón, no nájdú sa aj takí, čo majú na bosých nohách, zaprášených od parížskych chodníkov, iba šľapky a vyzerajú, akoby si odskočili od bazéna. Sprievodca, ktorý okolo seba zhromaždil skupinu Američanov, svojim zverencom vysvetľuje, ako rozlíšia použitý lístok na metro od nepoužitého. Niektoré veci by sa nemali vysvetľovať, aby ľudia mali priestor na rozmýšľanie. Hlúposť kvitne aj preto, že ľudí pokladáme za blbcov. Potom sa nimi aj nazaj stávajú.

Do metra nastúpia dvaja muži čiernej pleti s bielymi zubami a v klobúkoch, pod pazuchou si nesú čierne cedulky s bielym nápisom: *Je suis Charlie*.

Vodič metra oznamuje, že na zastávke Picpus nezastaví kvôli akcii s rukojemníkmi. Pani vedľa mňa mi kričí do ucha: „Kde to nezastaví? Kvôli čomu?“ „Kvôli rukojemníkom!“ kričím jej naspäť. „Oh là là.“

Ozbrojení policajti diskkrétne rozmiestnení na Bir Hakeim. Na to, aby človeka skontrolovali, stačí mať tmavšiu pleť, vlneňú čapicu s brmbolcom a ruksak. Mňa pred kontrolou chráni anemicky biela tvár a topánky na podpätkoch.

Francúzske dievča sedí oproti britskému mladíkovi v zelenom tričku a s úsmevom Hughu Granta. Rozprávajú sa po anglicky, sem-tam použijú nejaké francúzske slovo, a čoskoro prichádzajú na geniálny nápad. Dievča navrhuje, že mu pomôže s úlohami alebo so „*something else*“ a že on ju môže učiť po anglicky, a tak budú obaja „*bilingual*“. Dievča vyťahuje hrubú knihu, Trestný zákonník, a po francúzsky mu vysvetľuje,